

บทที่ 6

ภูมิปัญญาด้านการสอน

การสอน คือ การบอก ยินดี ถ่ายทอด การแสดง หรือแสดงความจริง ความดี ความชั่ว ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงรู้ พึงทำ พึงเว้น แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง

เนื่องจาก การสอนต้องสัมพันธ์กับกลวิธีสอนและสิ่งที่สอน การศึกษาภูมิปัญญาด้านการสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี จึงเน้นศึกษาภูมิปัญญาด้านการสอนใน 2 ด้าน คือ กลวิธีสอนและสิ่งที่สอน ซึ่งจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1. กลวิธีสอน

กลวิธีสอน คือ แบบการสอน แนวการสอนที่ทำให้การสอนนั้นเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ กลวิธีสอนที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี จำแนกได้ 5 วิธี คือ การสอนโดยให้ตัวละครสอนแก่กัน การให้ตัวละครติดตามพฤติกรรมนั้น ๆ การใช้พฤติกรรมของตัวละครเป็นตัวอย่าง การอ้างวิสัยโลก และการสอนโดยอ้อม ซึ่งอาจจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 การสอนโดยให้ตัวละครสอนแก่กัน คือการให้ตัวละครตัวหนึ่งสอนความจริง สิ่งที่พึงทำหรือพึงเว้นแก่อีกตัวหนึ่งตรง ๆ การสอนในลักษณะนี้ปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี เช่น

ตัวอย่างที่ 1 ยกย่องมรดกสอนสายสุนัย

“อย่าทิ้งหลักซักสอนให้รองรู้
เป็นสตรีมีศัตรูจ้องคุณแล้ว
จะแผลมคมคมไว้ภายในฝึก
ให้สมหวังความจิตคิดตามได้”

ระวังคุณข้อเสียหายหลายกระแส
พากฉบับแต่โอกาสออกตามไป
อย่าเพิ่งชักให้เขาเห็นว่าเป็นใจน
ไปเจ้าไปเดินไม่ต้องข้องใจฯ”
(แรงสายเดือด)

ตัวอย่างที่ 2 ท้าวครรชัย พระนางประไพวรรณ สอนรสริน

ครรชัย	...	พรุ่งนี้เข้าเก้านาพิกาตรง
ให้โภนชงเลือกคู่ๆ ให้สม
จะอย่างไรพ่อไม่ขัดครั้สให้ครม
ถูกกว่าสมพ่อว่าสายเสียด้วยกัน
ประไพวรรณ	...	สำหรับแม่นี่ใจในตัวเจ้า
พรุ่งนี้เข้าจะประคับรับเบยกวัญ
ไม่ข้องขัดหทายสุดจันทร์
ถูกหมายมั่นแม่หมายแม่นทองแผ่นเดียว
สำหรับถูกจะปลูกร่างสร้างคู่สอง
คงครองอย่าให้พลาศต้องมาตามเฉลียว
ไม่ถูกตามตำราเดือยอย่างเกี่ยว
จะอยู่เดียวโดยได้เงินภายแกร'
จะเลือกสรรกลั่นหาโดยสามารถ
หากพิเศษลดลงรายไม่หายแพล
รสริน	...	ถูกไม่รีบร้อนค่วยอ่อนแอบ
ขอให้แม่วางใจในเรื่องนี้
ครรชัย	...	พระจอมวังทรงฟังก็นั่งยืน
ฟังแล้วนิมนวนลักสนศักดิ์ศรี
ชมถูกสาวกล่าวขานเชื้อชาญคี
แล้วตั้งบูรีไว้ยังทองแคว้นของไทย
(แรงถายเดือด)
ตัวอย่างที่ 3 ฤาษีพิณณุสอนสายฟ้า		
ฤาษีพิณณุ	...	ชาเอ นี่เจ้าสาย พ่อจะเรียกชื่อเจ้าตามใจของพ่อ แต่นายเท่ง นายหนูนู้จะ
เรียกว่าเจ้าชายเบนราชก์เดอะ นายเท่งมาบ่นกับพ่อเสนอว่าพี่ชายเบนราช
กตายเป็นคนหลง ๆ ลืม ๆ อีว่าน้าก์ไม่ใช่ ประสาทก์ไม่เชิง จริงไหม
นายเท่ง
เท่ง	...	ครับ ไอ้นุ๊กเข้าใจเหมือนผม

สายฟ้า	...	ช่างเข้าเกอะครับพระอาจารย์ พม ไม่ถือ จะว่าพมเป็นเบนราชาตี้แล้วบัดนี้เป็นต้นไป
เท่ง	...	หานั้นแหล่ะ ตัวพังตะอาจารย์ ไม่รู้อ้ายไหร
ฤาษีพิณณุ	...	เออ มันเสื้นผุมบังภูเขามึนก็ให้มันบังไป
หมูนุ้ย	...	ไม่รู้อ้ายไหร ไม่ใช่แต่น้องเบนราชา ฤาษีกัน
ฤาษีพิณณุ	...	นี่แหล่ะเจ้าสาย วันนี้พ่อให้เจ้าเดินทางกลับเวียงทอง วิชาพ่อได้ถ่ายทอดให้เจ้าหมวดแล้ว พร้อมทั้งครอบครัวภัยสิทธิ์ ที่ทำให้พมเป็นเครื่องหมายสีแดง และยังมีอีกสีน้ำเงินและสีขาว เจ้าค่อยไปพบกับเจ้าของเขานอง นั่นก็เป็นศิษย์ของพ่อเช่นเดียวกันและพ่อขอเตือนว่า ตัวเราต้องเป็นตัวของเรารอยู่เสมอ เรื่องนาอย่างไรก็ให้มันเป็นไปอย่างนั้น
สายฟ้า	...	ครับ
ฤาษีพิณณุ	...	เจ้าอย่าลืมว่าฟ้าสูงแผ่นดินต่า
สายฟ้า	...	ครับ
ฤาษีพิณณุ	...	แผ่นดินจะอุดมชื่นฉ่ำก็ เพราะฟ้าโปรด
สายฟ้า	...	ครับ พมจะไม่ลืมฟ้าสูงแผ่นดินต่า
เท่ง	...	แล้วไม่รู้อ้ายไหรที่อาณาจูด ไม่รู้ฟัง กะถูว่าบ้านแน่
ฤาษีพิณณุ	...	ชาไปแหลก เจ้าคงเดินทางไปทางทิศนี้ อะไร ๆ พ่อขอเคลียบอกเตือนเจ้า ทุกอย่างแล้ว
สายฟ้า	...	ครับ พวกพมขอลา (ฟ้าสูงแผ่นดินต่า)

1.2 การสอนโดยให้ตัวละครกล่าวติชมการกระทำนั้น คือการให้ตัวละครตัวหนึ่งกล่าวติชมการกระทำของตัวละครอีกตัวหนึ่ง การสอนในลักษณะนี้ปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี เช่นตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 เบนราชากล่าวชมการกระทำของสายฟ้า

“นึกชุมเชยความเป็นชาของสายฟ้า มีปัญญาอบรู้ดานุสูง
ไม่มีมาตัวคนหลงขุ่ง รู้จักสูงต่ำศักดิน่ารักจริง”
(ฟ้าสูงแผ่นดินต่า)

ตัวอย่างที่ 2 นางมาลีกกล่าวตำแหน่งนิกรกรรมทำของนายเมฆานามี ซึ่งเป็นบิดาของสายฟ้า

“ด้วยพ่อเข้าเท่าแต่แม่เต็มทัน
จนเสียกิจไม่คิดการงานประกอบ
สุคปรึกษาหาทางให้บ้างเบา
ไหหนค่ากินสินค่าเหล้าเข้ามาแทรก
เมื่อนายท้ายพายขาคนนำหัวคลั่ว
เรื่องไร้ทรัพย์คับอกดังคลิก
ทึ้งพวกเพ่าเหล่าผู้พลอยคุณแคลน

ดังคลิกหล่นลงหลุมเหล้าเท่าแต่เม่า
สุราครอบงำใจเหมือนไฟเผา
กินเหมือนอาณาเหล้าอานขนาดตัว
ดังอาแยกเข้ามาครอบไว้รอบหัว
จึงครอบครัวอนาคตพลอยขาดแคลน
ให้การศึกษาลูกถูกเสียແພນ
แม่สุดแสนโศกเศร้าปวดร้าวแรง”
(ฟ้าสูงแผ่นดินคำ)

ตัวอย่างที่ 3 นางจันทรสุมากกล่าวตำแหน่งนิกรกรรมทำของศักดิ์สุรีย์

“แต่ลูกรักศักดิ์สุรีย์เท่าที่หวัง
แม่จนจิตเหมือนติดขั้นอันตราย
เกินขอบเขตเหตุขาดนาดหนัก
เหลือกำลังดังเข้าครั้สให้จัดแจง

เรื่องบลลังก์อันเหลือด้านผลมุ่งหมาย
จะพร่องรายสัจจะผลอดเข้าสอดแซง
สืบสายศักดิ์สุรีย์วงศ์ทรงคำแห่งนั่ง
จะคำแหงคุจะดังทั้งพารา”
(ยอดกตัญญู)

1.3 การสอนโดยใช้พฤติกรรมของตัวละครเป็นแบบอย่าง คือการใช้พฤติกรรมของตัวละครเป็นแบบอย่างว่าสมควรจะเป็นหรือไม่เป็นเช่นนั้น การสอนในลักษณะนี้ pragmamak ในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายพิพิธวารี ดังตัวอย่าง

“ตัดสินใจไปเมืองธรรมโรสรัฐ
เป็นคำสั่งหัวปองก์ต้องไป
ประชากจะต้อนรับกับเราหรือ
ลุงกีบั้งคั่งแก้นแน่นทรงทรง
เราเดือดเนื้อเชื้อชาติราชวงศ์สิงห์
นำกันนำมันไม่ป่นคำนว่า

มิให้ขัดคำบิดาที่ปราศรัย
แต่ในใจเรายังพระวังพระวง
จะลูกชื่อเป็นไฟไล่ไฟส่ง
คงให้ลงโทษทัณฑ์ตามบัญชา
เอาสังข์ริงปักยันกันโทญา
รับตั้งหน้าหมายมุ่งไปกรุงไกร”
(หยกสิงห์ปากศิษ)

“ต้องเดินทางอย่างที่ทวีศรีฯ
หนักหนาหนอกก่อกেณซึ่กรรบเรารา
เสียงเชิงชาญไร้ชาติอนาคตนัก
จะพินหน้าหาครในจกรวาล
ถึงเราเลิกเหลือเพชรไม่เจ็ดขร
อันเดือนดับกลับเด่นให้เห็นดวง
จะหักล้างทางลบคำลบหลู่
ยอมเอาอดค่อสู้ให้รุ่ดาย

หัวกรรัวร้อนเริงดังเพลิงเผา
มีแต่เขาแหยีคหบานประภานาน
โไอห้างรักต้องหักร่างแยกทางผ่าน
ช่วยพิบาลทุกปีให้เบาบรรเทาทรอ
จะจะชอนเชิงลำนาภูเขางดงาม
เราคึปวงมนุษย์บุรุษชาญ
เพื่อกอบกู้หน้าชนให้เฉิดฉาย
จนนับวันหลายวันมาถึงชนนี”
(หยกสิงห์ปภาคิต)

“มั่นวางแผนแสนเพ็ດอย่างเด็ดขาด
ฉันจำได้ไม่เคยทำไรครั้งใด
เมื่อผู้ใดได้ดีมีความสุข
ไครมีเหยาข้าวของต้องอารมณ์
ถึงตัวคึมีอำนาจจราชนา
แม่รู้จักรักเจียมเสี้ยมตัว
นับถือศักดิ์ศรีไม่มีผิด
แต่ทำไม่ไครมีทำปีปัน
ปวงประชาค่าแซ่บแตลงเรื่อง
ลูกและผัวมัวหมองต้องระทม
แม่ร้อนใจไปเมืองให้เรื่องรู้
ให้ทรงศักดิ์ประจักษ์ใจแม่ไม่ตาย

ได้อำมาตรฐานเครื่องเรื่องใจน
ไม่ฝึกไฟแห่งสุขเข้าอาณาชุม
ไม่เอาทุกปีทับคนอื่นให้ขึ้นบน
ไม่เคยข่มเขามาครองเป็นของตัว
ไม่เหยียบบ่าคนอื่นขึ้นยืนหัว
แม่เกรงกลัวคนไม่สู้ไม่บุ่คุณ
ทศพิธราชธรรมประจำผล
เพื่อให้ตนแม่ตกลงกอกตุน
จบหัวเมืองย่ออยยับถูกทับถนน
จะต้องตรนเสียใจไปจนตาย
เจ้าผู้กู้เกียรติแม่ได้แก่ถ่าย
มันไม่ใช่ตามซื้อย่างรู้กัน”
(บัว nok bing)

1.4 การสอนโดยอ้างวิสัยโลก คืออ้างความจริงของโลกเพื่อบอกความจริง นี้ ๆ การสอนโดยอ้างวิสัยโลกปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายจิว พิพิธวารี ดังตัวอย่าง

“อันช้างพลายชาญโหนคคำโอยรู้อ้าง
เราเชื่อคึมีเขวน์ทันเหล่ามาร
จะอับปางเพรษนางพังคิดสังหาร
จะคิดอ่านวางแผนอุบายให้ตายใจ

อันเดิ่งกุลมนต์หญิงนี้สามารถ
ตอบสนองพระนักสิทธิ์ฤทธิ์ไกร

พังปราสาทเวชยันต์ให้หัวน้ำไหว
ยังบรรลัขด้วยศรีมีนาญา”
(แรงสายเลือด)

“เมื่อยักษ์สองต้องศรีจรณนี
พยัคฆ์แยกแหกกรงเข้าพงป่า

เหมือนเราตั้งร้ายให้เสดส่า
จะแก้ล้วกกล้าร้ายกาจสัญชาตินั้น”
(เกลือจื้มเกลือ)

“เรามีคิดมิจنبหัวพทิค
แม่มีคิดมิคานสักปานใด
อันหนักใจไหนจักเท่านักจิต
ถึงภูเขาหล่าพามาทับท่วง

อันเม้มมิคสุริย์แสงยังแจ้งไส
ต่อจะได้เจ้มกระจ่างสว่างทรวง
หนักที่คิดเรื่องรักนั้นหนักหน่วง
ยังไม่หน่วงแน่นหนักเท่ารักนวง”
(แรงสายเลือด)

“เป็นบทเรียนที่ได้รับประทับใจ
คำประษญเบรียบเทียบกล่าวไว้ยาวยิ่ง
หาให้สืบจนครบจุดสุดวิสัย
นางโนรา Narineeb เบรียน
จงหักจิตคิดถึงธรรมพระคำรัส
ความลับลุมคุณในนิสัยคน
เราพบนางปfrag นวลด่วนสว่าง
จันท์โกรบพน ใจพระโนนป่า
ยักษ์เขียวแก้วมรกตทศฤทธิ์
นำเมียรักกักไว้ได้ท่องหาร
นับประสาอะไรสิ่งในโลก
จงหักจิตอนิจจังคั่งปรารมภ
อย่างไทย โกรธนางสร้างทางช้า
โดยสังข์พี่ยังจำคำสัญญา

กลจริฒามาประสาทหญิง
เรื่องทุกสิ่งในคำรากว่าเต้มเกวียน
ไม่มีครรภ์บอบขอเบียน
ไม่วนเวียนเท่าแพนนางแสนกล
ไม่ตระบัดเบื่อนบิดให้ผิดผล
ย้อมดึนรนร้อยเลือห์ตามเวลา
ยังเพ่นพาคนอกผัวตัวตัณหา
นางโนราเมียรักยังหกราน
หัวทุกทิศลือชาศักดิ์หาญ
เมียบั้งพาลลอบซื้อหาคู่ชุม
สุขกับโศกคุณเข้าคู่คำน
คลายระหุมด้วยพระธรรมสัมพุทธ
บางชายผ้ากีผิดผันสร้างปัญหา
กลับพาราไปบำบูรุงให้รุ่งเรือง
(บัว nok nīng)

1.5 การสอนโดยอ้อม คือ การสอนโดยการเสนอข้อมูลความจริงบางด้านของชีวิต โดยอ้อม ซึ่งผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องใช้ความคิดพิจารณาจึงจะเห็นความจริงนั้น การสอนในลักษณะนี้ปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี ดังต่อไปนี้

“ตามตามาจ่อเข้าล้อจิต

เชื่อมสนิทพิราบทไม่คลาดคลา
มนต์เสน่ห์เล่ห์เริงมีเชิงเข่น
สุกี้จ้องมองเขม้นเห็นนมไก่
ถึงอายเหนีบินเจียนสองบกวนด้วยเมฆ
เข้าบกความตามตรงกับนงคราญ
เหมือนแสงทองส่องชีพประทีปแก้ว
เป็นน้ำทิพย์ชุมห่วงดวงชีวัน

คนนิจหวานเหเสน่ห่า

ตามประสาหనุ่มสาวไได้เข้าใจ
ให้ไก่เห็นตินรูว่าอยู่ไหน
เป็นเยื่อไขอย่างประหลาดอยหาดงาน
ถูกมนต์เสกความคลาดให้อาจหาย
พี่ต้องการไได้อยู่ครองคู่กัน
สุขใจแจ้วจันใจอยู่ในฝัน
เจ้าดวงจันทร์กลางหัวงแห่งดวงใจ”
(หยกสิงห์ภาคีต)

(บอกความจริงว่าหนุ่มสาวพบกันย้อมก่อให้เกิดความรักขึ้น ความรักมีอำนาจมากกว่าความสงบเสียง และความอาย คนที่มีความรักจะมีความสุข มีความฝัน มีความหวังที่คงทนทึ่งสิ้น)

เขมราช ... ได้นำพาพระธิดาภามมาศ
แรมนิราศอยู่ในกลางไฟครรภ์

ไม่ห่างเหเสน่หานุ่มลี
ปลื้มฤทธิ์ได้อยู่เป็นคู่ครอง
ประเดียงโฉมประโฉมปลอบให้ขอบชิน

พกามาศ ... สาวเริงรื่นรักภรน์ปะสมสอง
สัญญารักปักลึกผนึกทอง
จะยอมกรองรักให้รัตนวายوان

เขมราช ... หากทรงฤทธิ์บิชาของน้องแก้ว
ทราบเรื่องแล้วจะกรีวกลัดทรงชดขาว

พกามาศ ... เรายเป็นลูกปู่กรักไว้หลักทาง
พ่อจะมล้างตัวรอนคงอ่อนใจ

เขมราช ... ขณะนี้พี่จะพาภามมาศ
ไปกราบบาทมารดาที่ค่าไอล

ได้แม่คูรู้จักประพักษตร์ไย
ถูกสะไภ้เพริคพริมแม่ยิ่นพรา^ว
(หยกสิงห์ปากติต)

(บอกความจริงว่าการได้อ่ายไกลีซิดกับคนรักเป็นความสุข แม้พ่อจะโทรศัพท์เมื่อถูกทำผิด
นกรรษก์ตัดถูกไม่ลง มนุษย์รักคนที่รู้ปร่างหน้าตาสวยงาม แม่ทุกคนอยากรู้แล้วดีใจที่ถูกสะไภ้
สวยงาม)

“แต่เหตุการณ์ผ่านมาอย่างประหลาด นุชนาฏวิโตกเศรษฐาโศกศรี
ให้ผู้ชายไร้ค่าชาติชาตรี หาไม่มีนำ้ยา karma ณ
คิดขึ้นมาสารพัดจะบัดสี อกสตรีจำกเดินความขึ้นบน
เหมือนเขาว่าหน้าขึ้นยืนอกรอบ สิงไม่สมมุ่งมาดประราณ
สรวงสวารค์ชั้นสุขคลุกสวาย ในการส์ชาติเพศสัมพันธ์ฝ่าฝืนหา
เมื่อผู้ชายไม่มีจิตอนิจชา คิดขึ้นมาแล้วเราหลงเมาหมาย
น้อยบุญพาสาวานาฬาลิขิต เหมือนรถดินไฟแดงใจแห้งหาย
รักนางครวญนวลครองไม่ส่างคลาย ประดุจสายคลื่นคลังทบทั่งทรวง
กลืนไม่ได้คำไม่ออกบอกไม่ถูก พ่อหวังปลูกรักให้เพื่อหายหง
แต่หัวรักหักร้างเป็นกลางคง ต้องหน้าทรวงโศกชำหักค้ำคืน
จะหลองค์บิดาหาทางแก้ สุดแล้วแต่เมตตาไม่ฝ่าฝืน
มากว่าชาติไร้น้ำยาเก็บน้ำตื้น จชาห้อื่นก็อยาเสียดายองค์
ขับเข้าไกลีไตรามพระอาทัย ความฟุงช่านหัวใจที่ให้หลง
 เพราะพรั่นตัวกลัวศักดิ์อมขักษ์ยิ่ง ที่ทึงลงกลางมหาชลาลัย”
(เกลือจิมเกลือ)

(บอกความจริงว่ามนุษย์ประราณกานคุณ ประราณความสุขทางเพศ)

2. สิงที่สอน

สิงที่สอนคือเนื้อหาสาระที่ปรากฏในคำสอน ซึ่งผู้เขียนหรือผู้สอนต้องการจะบอก
แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง สิงที่สอนหรือสาระที่สอนที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์
วรี อาจจำแนกได้ 3 ประเภท คือ วิสัยโลก คุณธรรมจริยธรรม และสังธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 วิสัยโภก คือความจริงของโลก หรือความจริงของชีวิต วิสัยโภกที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของน้ำยิ่ว ทิพย์วารี จำแนกได้ดังนี้

2.1.1 น้ำย้อยย่ออมแพไฟ (ฝ่ายหัวน้อยข้อมแพฝ่ายหัวมาก แม้จะเก่งกว่าแต่ก็สู้คนที่ไม่เก่งแต่มีจำนวนมากกว่าไม่ได้) เช่น

“สองขอนยกหักโหมโน้มรุกรน
ธรรมดาวารีเมื่อมีน้อย
พระจอมกภกเกอบจะห้ามขายถอย
จะต้องย่อขึ้นกับเพลิงแรง
(ยอดกตัญญู)

2.1.2 แม่ย่องรักลูก อยากให้ลูกเจริญ อยากให้ลูกมีความสุข เช่น

“น้อยหรือจิตลูกคิดอาหา yok
ประคุณเช่นเห็นแก่ตัวกลัวความอยา
ปีนารมณ์บนขึ้นเกลืนคำยายยาก
แม่กับลูกความผูกพันไครทั้งนั้นก็อยากให้ลูกดี
ในหัวกร้อนระบุอยู่ “ไม่หาย
ด้วยลูกชายเคี่ยวเข็ญเข้าเช่นนี้
ชาดแสนชาดอิงนักหนักทรงครี
จากแท่นที่ประสาททรงตรงไปทางคชาด”
(ยอดกตัญญู)

2.1.3 เดาวัลย์ย่องพันต้นไม้ที่อยู่ใกล้ชิด คนย่องรักคนที่อยู่ไกล เช่น

“พีชาดาวัลย์จะพันไนต้นใกล้ชิด
เปรียบนำจิตของสตรีที่สาวสาว”
(ยอดกตัญญู)

**2.1.4 ช้างพลายตายเพราะช้างพัง ผู้ชายตายเพราะผู้หญิง (ผู้ชายพ่ายมาญา
ผู้หญิง) เช่น**

“อันช้างพลายชายโหนคลำโอยธือชั่ว
เราเชื่อคืนนี้เขวน์ทันเหล่านาร
จะอับปางเพราะนางพังคิดสังหาร
จะคิดอ่านวางแผนอุบາຍให้ตายใจ”
(แรงสายเลือด)

2.1.5 เล่ห์กมารยาของสตรีมีอำนาจยิ่ง เช่น

“อันเล่ห์กมนต์หฤทัยนี้สามารถ
ตะบะลมพะนักสิทธิ์ฤทธิ์ไกร
พังปราสาทเวชยันต์ให้หวั่นไหว
ยังบรรลัชคิ่วสตรีมีมารยา”
(แรงสายเลือด)

2.1.6 เรื่อที่นายท้ายไม้พายขาด เค้งครัวไร้กิฟทาง ไร้จุดหมาย ครอบครัวที่ผู้นำกพร่องเป็นครอบครัวที่น่าอนาคตความมั่นคง เช่น

**“เมื่อนายท้ายพายขาดน่าหวาดกลัว ถึงครอบครัวต้องอนาคตพลอยขาดแคลน”
(แรงถายเลือด)**

**2.1.7 น้ำไม่ปนกับน้ำมัน ความดีไม่ปนกับความชั่ว เช่น
“เราเลือคนเนื้อเชื้อชาติราชวงศ์สิงห์**

**น้ำกับน้ำมันนี้ ไม่ปนคำนว่า เอาสังฆิงปักยันกันไทยฯ
รับตั้งหน้าหมายมุ่งไปกรุงไกร”
(หยกสิงห์ปากศิต)**

2.1.8 สารร่มีมารยามาก เช่น

**“เป็นบทเรียนที่ได้รับประทับใจ
คำประชญ์เปรีบเนยเทียนกล่าวไว้ข้างขึ้น
หาให้สืบงดครบจุดสุคติสั้น
นางโนรานารีน์บทเรียน
กลจริบหมายประสาหภูมิ
เรื่องทุกสิ่งในตำรากว่าเล่มเกวียน
ไม่มีครรภ์จนครบข้อเขียน
ไม่วันเวียนเท่าแผ่นนางແสนกอก
(บัว nok nîng)**

**2.1.9 จิตใจคนมุนเวยนเปลี่ยนแปลง สรรพสิ่งมีสภาพเป็นของคู่ สุขถูกับ
ทุกข์ ขอบกับหัง เช่น**

**“จงหักจิตคิดถึงธรรมพระคำรัส
ความลับลมคนในนิสัยคน
เฉพาะนางป่องนวลชวนสาวาท
จันท์โกรบพนโจรทะโนนป่า
ขักษ์เข็ขวแก้วมรกตหลาทูทรี
นำเมียรักกักไว้ใต้ท้องรา
นับประสาอะไรสิ่งในโลก
จงหักจิตอนินจังดังปรารนก
ไม่ตระบัดเบือนบิดให้ผิดผล
ข้อมคืนรนร้อยเลื่อน์ตามเวลา
ยังเห็นพากนอกผัวคัวต้มหา
นางโนรามีรักซังหกราน
ทั่วทุกทิศดีอชาศักดาภูมิ
เมียยังพาลถอนชูหาคู่ชุม
สุขกับโสดกมขำคู่คำขม
คลายระทมด้วยธรรมสัมพุทธฯ”
(บัว nok nîng)**

2.2 คุณธรรมและจริยธรรม คือสิ่งที่ดี สิ่งที่พึงทำ ในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว พิพิธวารี ก่อร่างถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงรู้ พึงมี พึงทำ hely ประการ คือ

2.2.1 ความรู้จักตน คือความรู้ว่าตนมีความรู้ความสามารถเพียงใด อุํในฐานะใด ควรวางแผน กำหนดอย่างไร ความรู้จักตนปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว พิพิธวารี ดังตัวอย่าง

“นึกชมเชยความเป็นชายของสายฟ้า มีปัญญาอบรมรู้ดานสูง
ไม่เมามัวตัวตนหลงขนัญ รู้จักสูงค่าศักดิน่ารักจริง”
(ฟ้าสูงแผ่นดินคำ)

ชายพิษณุ ... พ้อขอเตือนว่าตัวเราต้องเป็นตัวของเรารู้สึ้เสนอ เรื่องนาอห่างไรก็ให้มันเป็นไปอย่างนั้น

สายฟ้า ... ครับ

ชายพิษณุ ... เจ้าอย่าลืมว่าฟ้าสูงแผ่นดินคำ

สายฟ้า ... ครับ

ชายพิษณุ ... แผ่นดินจะอุดมชื่นน้ำก็พระฟ้าโปรด

สายฟ้า ... ครับผมจะไม่ลืมฟ้าสูงแผ่นดินคำ

(ฟ้าสูงแผ่นดินคำ)

“จำใจจากพรากพระราษฎร์ไว้คู่
เราสามัญชั้นชนเที่ยวชนชรา
แม่นางแหงส์คงอยู่เป็นคู่แหงส์
รับหมั้นไว้ใช้จะหวังประคอง
เรามดแดงแห่งพวงมะม่วงห้อม
โดยสัจจังตั้งจิตความคิดอ่าน
เราจำนำงตรงตามกับความหมาย
ได้กระดูกผูกคอกีพอตัว

นางเป็นผู้สูงส่งวงศ์สมร
จะเอื้อมกรนนางกอดไม่สอดคล้อง
เรานเป็นเพียงพงศ์ก้าไม่พยอม
คู่ควรของโภนตรุคือกุมาร
ถึงสุกงอมมิได้อิ่มลิ้มรสหวาน
เห็นเป็นการถูกต้องไม่หมองมัว
หนังกีไม่นோกีหมอดดหั้งหัว
คิดปลูกถั่วไว้ให้กระต่ายกิน”
(ฟ้าสูงแผ่นดินคำ)

“จะผลอยได้ไปตามกับความรุ่น
ใจกลอนซักลักษณะไม่ถอนแล้ว
ผลอยเข้าหูนกเห็นจะเป็นแพลง
มันແลัวแต่เรื่องเขาเราไม่เกี่ยว”
(เกลือจิมเกสือ)

บทชั้น

สิงหนopoly	... ทราบว่าแม่แน่ประจักษ์เป็นขักษาก
กรานบากาลูบไส้ชื้นไส่ผอม
อกโทยคำยที่ถูกใจทำให้ครบ
อย่าระทมน้ำพระทัยมากไปเลย
มัคคีวัน	... นางสาวมสอดกอดบุตรสุดที่รัก
ปลื้มใจนักอบอุ่นพ่อคุณเหย
บุญแม่แล้วแก้วตาถูกข้าเยอ
ไดชื่นเชยบุญญาภารนี
บทเจรจา	
มัคคีวัน	... ถูกของแม่จงเจริญ ๆ เถอะ แม่จะได้ผลอยบุญภารนีของถูก
สิงหนopoly	... ครับ แม่จงไปปักครองชนชาวขักษ์ให้ได้รับความร่มเย็น ถูกจะขอลาแม่ไปทำ
หน้าที่ของถูก ตามหาเสศีจพ่อ จะค่อยกลับมาพบแม่
แสงอรุณทรรศ	... เราทุกคนจะลาท่านไป วันหลังเรื่องราวเรียบร้อย ผนจะเชญเสศีจพ่อเสศีจแม่
มาเยี่ยมท่าน
มัคคีวัน	... อายานำเสศีจพ่อเข้ามาพบให้เสียกีบรดิท่านแลยกู
เท่ง	... งาน่าเห็นดู แกรูดตัวว่าแกเป็นขักษ์ แต่คุณพ่อแสงอาทิตย์ชาติเก่งคืนเดียวได้ผล
หมุนดูย	... หยุดไห้เท่ง นั่นหกานสิงหนopoly
(บัว nokbing)

2.2.2 ความไม่ประมาท คือความไม่ขาดสติ ความไม่ลืมตัว ความรู้จักคิด
พิจารณา ความไม่ละเลยต่อสิ่งใด ๆ ความไม่ประมาท ปรากฏมากในวรรณกรรมหนังตะลุงของ
นายฉิว ทิพย์วารี ดังตัวอย่าง

จังตระหนักรักษาชีวิการยิน
เราคนหนุ่มใจหนุ่มนักหุ่นห่อ
สองศรีนีศัตรูคู่ให้แม่น
เรื่องสุรานารีนีร้ายนัก
สำนักตนอย่าคืนขอนตะเบ็บยัง

“เดินทางไกลไปเมืองฝางเราค่างถื่น
หนึ่งไม่สื้นศัตรูที่คุ้มแคลน
ให้เกิดก่อความประมาทจะแพ้แพน
สามฤทธิ์แอลกอฮอล์ข้อระวัง
สิงห์ลูกรักงงจำคำพ่อสั่ง
ให้บับยังเงือกเย็นเป็นปัลญา”
(งายสิงห์)

“อย่าทิ้งหลักซักสอนให้รอบรู้
เป็นศรีมีศัตรูข้องคู่แล
จะแหลมคมอมไว้ภายในฝึก

ระวังคุช้อเสียหายหลายกระแส.
พากฉวยแต่โอกาสอุดหนาไป
อย่าเพ่อชักให้เข้าเห็นว่าเป็นไนน”
(แรงสายเลือด)

“พ่อจะรอคอยถ้ากว่าเจ้ากลับ
เข้าเมืองมาบานปานเข้าถึงพยัคฆ์
การประมาทจะแพ้แพลลั่งเจ้าทั้งสอง
เราคนหนุ่มใจหนุ่มนั้นหุ่นทรง
ถึงจะมีวิชาความสามารถ
อันด้วยพ่อจะรอถ้าอย่าแคลงใจ

งไปรับเจ้าตามคำสั่ง
จะระวังระวังไว้ให้มั่นคง
อย่าล้าพองเพียงลำพังจะแพ้แพลง
มักทวงไม่คำนึงถึงโดยภัย
ต้องนลัดเนลี่ยวตัวยังจึงสวายใส
เจ้างไปตามคำพ่อรำพัน”
(แรงสายเลือด)

“หากเข้าขัดต่อประสงค์ไม่ทรงโปรด
อย่าไปหลงลงหลุมเมืองกุณภันฑ์
ถึงสินธุบุราณที่ท่านสอน
อย่าจู่ฉุกเฉือนลูกของเกลา

ลูกอย่าโกรธจะกลับแม่จะอยรับขวัญ
แม่พรั่นพรั่นเพราะเจ้ายังวัยเยาว์
หากยังหย่อนเชิงชั้นไม่ทันเข้า
จะจำเอ้าใส่ใจไว้ให้ดี”
(หยกสิงห์ปภาคิต)

2.2.3 ความกตัญญูกตเวที คือความรู้สึกบุญคุณ ซึ่งท่านกระทำมาก่อน และกระทำเพื่อตอบแทนบุญคุณนั้น ความกตัญญูกตเวทีปรากฏบ้างในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว พิพิธวารี ดังตัวอย่าง

“กลืนไม่เข้าคายไม่ออกบอกไม่ถูก
เราข้องขัดก็เหมือนตัดน้ำพระทัย
จะให้น้องครองราชอาณาจักร
คงเป็นคนไม่ถึงคนจนปัญญา
ถึงอย่างไรจำใจตัดสินใจ
กตัญญูรุ่งมิให้บุ่นมา
ตกลงจิตคิดทรงพระเก典雅
เสริฐบรรพประทับตรามอบประทาน
ลับสายตาหากันจรดผ่อน
วงศ์ษัตรีรัชทายาทสละราชบัลลังก์

เราเป็นถูกเขานำมื่อนแม่สุดแก่ใจ
คิดแล้วให้เป็นห่วงปวงประชา
รู้สึกหนักใจนักเตี้ยหนักหนา
ถูกทำเท่าที่เป็นเห็นแก่ตัว
แม่ชีวิกก์ย้อมยอดความหัว
จะพาตัวตามแต่พบสภาพกรณ์
มอบหรือถ้าโศยสุนทรอันอ่อนหวาน
แล้วชวนหารือยกอกมานอกวัง
เข้าคงดอนทางเปลี่ยวเหลี่ยวแลหลัง
ตกตัวตึงเป็นสามัญเกียรติไว้”
(ยอดกตัญญู)

2.2.4 ความใส่ศึกษา ความกล้าเผชิญปัญหาอุปสรรค ความใส่ศึกษาหา ความรู้ ความกล้าเผชิญปัญหาอุปสรรค pragmatically ในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายจิว ทิพย์วารี ดังตัวอย่าง

“อันเหตุการณ์ผ่านมาเป็นจะนี้
เจ้าสายฟ้าป่านจะนี้เป็นฉันใด
แต่ตัวเราเอาร่องเข้ามาแทรก
เป็นผลลัพธ์ไขอู่ไม่นาน

จนสุดที่ผันแปรจะแก่ใจ
คงจะได้ศึกษาวิชาช่าง
เหมือนรับแบกความลำบากจากสถาน
หาประสบการณ์เสียให้สมอารมณ์ปอง”
(ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ)

“ต้องตกเป็นสามัญจรดผ่อน
เคลสุขสันต์บรรยายอู่ร้านนิทรร
โลกขังกว้างทางขังยาวอย่าเคราโศก
ประสบการณ์ผ่านให้จบภาพไกร
หากเก็บตัวอู่ในวังขังสุขสุด
ราชาติชาขหมายมั่นประจัญจิม

ดันคงดอนแคนในไฟระสิน
เราเหมือนสินวานาหารีกระไร
เผชิญโชคเพื่อศึกษาดังประศรัย
ถึงอย่างไรเราต้องลงองประชิน
เหมือนอาวุชไม่ใช้ชักมักสนิม
จะลองลืมรสโดยให้โชคโชน”
(ยอดกตัญญู)

**2.2.5 ความมุ่งมั่นนานาพยาบาล ความมีอุดมคติ ความมุ่งมั่นนานาพยาบาล
ความมีอุดมคติปราภูมานำในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี ดังต่อไปนี้**

“ทุกช่องทางสร้างความดีให้มีชื่อ โลกจะเลือกเดินชั้นโลกโภน
บ่มนิสัยใจคอพออ่อนโยน ไม่น่าขานโภนหลอกหลวงกับปวงชน
ปฏิรานเท่าที่ตั้งตึงจะนี้ ชีวิตมีจะลองลายไว้สักหน
ตามภายในตัวชีวิตตนเพียงตน ดังนิพนธ์พุทธศาสนาจารชี
(ยอดกตัญญู)

“เราทำดีจะเปรียชาชั่วฟ้าเดิน จะได้ยินคำนิยมว่าชมเชย
ดังมีชัยลึงชีวิตถึงปลิดยับ แม้นชื่อคับลือดังหลังระเหย
จะหอมหวานหวานลมสมเปรี้ยบเปรย พ่อเดินเดชะเลี้ยวควนไปปวงมาρ”
(ฟ้าสูงแผ่นดินคำ)

“เรายอมแพ้รู้ว่าอาสาภัยตรี สืบองค์รัชทายาหมุ่งนาดหมาย
เหมือนงมเข้มเต็มขึ้นให้พื้นทราย ยกที่ได้สมหวังความตั้งใจ”
(แรงถายเลือด)

**2.2.6 ความไม่พยาบาท ความเอาความดีชนะความชั่ว ความไม่พยาบาท ไม่
จองเรว ความเอาความดีชนะความชั่วปราภูมานำในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี
ดังต่อไปนี้**

“รับรักษากาชาดศรัทธอนฤค ให้ยกย์รอดชีวิตความจิตหวัง
สงบจิตอธิษะการณั้ง ประดุจดังองค์พระชนนະมาร
ดุษธรรมล้ำค่าคู่พระเดช จะคับเหตุก่อสร้างการถ่างผลาฎ
เอาความดีดีตอบกุบกบพาล เข้าทำการทดสอบดอกรชัย”
(บัว nokning)

**2.2.7 ความมีหริโอตับปะ ความมีหริโอตับปะ กือความละอายนำไป ความ
เกรงกลัวนำไป ความมีหริโอตับปะปราภูมานำในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายฉิว ทิพย์วารี ดังตัว
อ่าน**

ໂຄງຮັດໝາຍະ ... ຮຽມທີ່ຄຸນຄອງໂລກນີ້ 2 ອ່າງ ອັດຊືກະ ທ່ານຮູແລ້ວຫົ້ອຍັງ ມີຄື່ອງຫຼິ
ສອງຄື່ອງໄອຕປະປະ ນີ້ເປັນຄຳສອນຂອງພຣະສາສດາ ຫຼືຄວາມລະອາຍ ລະອາຍຕ່ອ
ນາປ ສິ່ງໃຈທີ່ເປັນນາປ ເປັນກຣມຊ້ວ່າໄຟກໍາລັກຮ່າກໍາ ມີຄວາມລະອາຍແກ່ໃຈຕົວເອງ
ໄອຕປະປະຄື່ອງຄວາມເກຮງກລັວ ເກຮງກລັວຕ່ອນາປ ຕ່ອສິ່ງຊ້ວ່າ ກຣມຊ້ວ່າ ເກຮງກລັວ ໄນ
ອາຍາກໃຫ້ດຸນຕ້ອງທຸກໄປກໍາສິ່ງຊ້ວ່າຮ້າຍ ເມື່ອເຮົານີ້ຮຽມສອງອ່າງນີ້ໄວ້ໃນໃຈຕົວເຮົາ
ແລ້ວໂລກຈະໄຟແຕກແຍກ

(ຫຍກສິ່ງທີ່ປົກເສີ)

2.2.8 ຄວາມນີ້ບັນດີໂສຮັຈຈະ ຄວາມນີ້ບັນດີໂສຮັຈຈະຄື່ອງຄວາມອົດທານ ສົງນະເສົງຢືນ
ຊັ້ງເປັນຮຽມທີ່ທໍາໃຫ້ງານ ຄວາມນີ້ບັນດີໂສຮັຈຈະປ່າກງູບນ້ຳໃນວຽກງານໜັ້ງຕະລຸງຂອງນາຍຄົ້ວ
ທີພໝ່ວົງ ດັ່ງຕົວຍ່າງ

ໂຄງຮັດໝາຍະ ຮຽມທີ່ຈະທໍາໃຫ້ງານນີ້ 2 ອ່າງ ຄື່ອ ຊ້າເຮົາປົງບົດຕາມຮຽມທີ່ວ່າກີ່ຈະສ່ວຍງານ ຄື່ອ
ບັນດີກັບໂສຮັຈຈະ ບັນດີຄື່ອງຄວາມອົດທານ ຊ້າທຸກຄົນອົດທານເຮືອງເລວຮ້າຍທີ່ໜີມາ
ຈະໄຟເກີດຂຶ້ນ ບັນດີຄື່ອດທານທຸກອ່າງທີ່ກວ່າອົດທານ ທ່ານຄົງເບົ້າໄຈ ໂສຮັຈຈະຄື່ອ
ຄວາມສົງນະເສົງຢືນ ເສົງຢືນຕົວ ເສົງຢືນສັກຄົດ ດາວໂຫຼດເຊົ້າຮູ້ຈັກເສົງຢືນມັນກິ່ງມາ ຊ້າໄຟ
ຮູ້ຈັກເສົງຢືນມັນກີ່ໄຟຈານ

(ຫຍກສິ່ງທີ່ປົກເສີ)

2.2.9 ຄວາມໄຟເບີຍດເບີຍທານແລະຄນອື່ນ ຄວາມໄຟເບີຍດເບີຍທານ ທໍາຮ້າຍດນ
ແລະຄນອື່ນປ່າກງູບນ້ຳໃນວຽກງານໜັ້ງຕະລຸງຂອງນາຍຄົ້ວ ທີພໝ່ວົງ ດັ່ງຕົວຍ່າງ
“ແມ່ຈໍາໄດ້ໄຟເບີຍທໍາໃຈ

ເມື່ອຜູ້ໄດ້ໄຟເບີຍທໍາໃຈ

ໄຄຣມີເຫັນຂ້າວຂອງຕ້ອງອາຮມຜົດ

ດືງຕົວຄື່ອງຈຳນວຍງານ

ແມ່ຮູ້ຈັກຮັກເຈິຍເສົງຢືນຕົວ

ໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ

ໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ

ໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ

ໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ

ແມ່ເກຮັດກັບຄົນໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ

(ບ້າວນອກບົງ)

2.2.10 ຄວາມສໍາຮວມໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ ຄວາມສໍາຮວມໄຟເບີຍດເບີຍທໍາໃຈ
ອນາຍມຸນຄື່ອງ ສູຮານາຮັບປ່າກງູບນ້ຳໃນວຽກງານໜັ້ງຕະລຸງຂອງນາຍຄົ້ວ ທີພໝ່ວົງ ດັ່ງຕົວຍ່າງ

จังหวะหนักกษัตริย์กาบิน
เราคนหนุ่มใจหนุ่มจะหุ่นห่อ
สองสตรีนี้ศัตกรูปให้แม่น
เรื่องสุรานารีนี้ร้ายนัก

“เดินทางไกลไปเมืองมารต่างฐานถื่น
หนึ่งไม่สิ้นศัตกรูปคูแคลน
ให้เกิดก่อความประมาทจะพลาดแพน
สามฤทธิ์แผลกอยอล์ข้อระวัง
เขมนลูกรักงงจำคำแม่สั่ง”
(หยกสิงห์ปภาคิต)

2.3 สังคม กือความจริงของชีวิตและสรรพสิ่ง สังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของนายจิว ทิพยวารี ได้แก่

2.3.1 ผลย่ออมมาจากเหตุ เมื่อมีผลย่ออมมีเหตุ (สรรพสิ่งที่เกิดจากเหตุปัจจัย และเป็นไปตามเหตุปัจจัย) เช่น

“ถึงสาวหยุดหยุดถ้าสุนามาลย์
น่าเห็นจิตตามพลอยล้ำบาก
ไม่ถักถึงหลังไม่พังดงข้อทอง
ต้องรายโดย トイหิวันผิวผิด
สายกระสือหรือกระสอบทอดสะพาน

จึงวิจารณ์เทียบถุทัยใจโฉนยง
ยกแแสนยาภพายามความประสงค์
จุดเจตน์จงใจมาผ่าดงคาน
น่าเห็นจิตเพราะรักสมัครสมาน
ต้องคำนานเข้าทำนองคำพร่องพระราย”
(ยอดกตัญญู)

2.3.2 สรรพสิ่งต้องเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง เช่น

“สุริยาฝ่าหมอกขึ้นลอกโลก
สายลมพัดพัดพรายกระจาบพราว
อาทิตย์เริ่มเพิ่มแรงส่องแสงส่อง
กลับแห้งหดหมาวยละลายล่วง
หนองรื่นรื่นกลืนของเกรสรสด
สัตว์เดินคินบินได้เลือบว่ายคลาน
สัตว์นัมบุญสุคเลิศประเสริฐล้ำ
สิ่งอาศัยในโลกภาษาไทยแม่น

ก้อนเมฆໂยกษัยคว้างขึ้นกลางหาว
แสงเดือนดาวจางดับที่จับดวง
ไอละອองน้ำค้างท่ามกลางสรวง
จำพวกพวงดอกไม้คลื่นคลาบนาน
ผึ้งภูมคงตอนตามหาน้ำหวาน
ออกทำการหากินทั่วคืนเดน
ไม่หยุดยั่นหน่อยยากลำบากแสน
ย้อมเปลี่ยนแกนตามกฎกำหนดการ”
(หยกสิงห์ปภาคิต)